

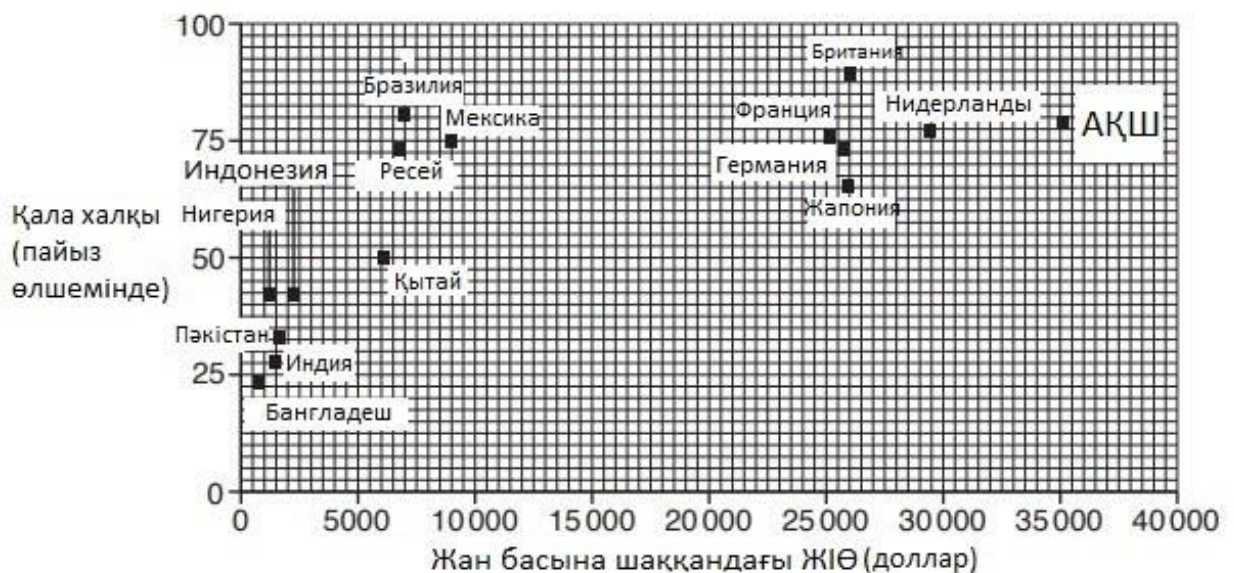
Құрметті әріптестер, жергілікті жерлерде жауаптар ресми жауаптардан өзгеше болуы мүмкін, егер даулы жауап болса, онда түпкі шешімді жергілікті ұйымдастыру комитетінде шығарады.

Ашық сұрақтарға балалардың жауаптары әр түрлі болуы мүмкін, егер оқушының жауабы ресми жауаптан өзгеше болып сол мағынаны беретін болса, дұрыс жауап ретінде қабылдаңыздар

ОТВЕТЫ ДЛЯ 10-11 КЛАССА

А бөлімі. ЖІӨ талдауы және урбандалу

1. А1 сызбасы жан басына шаққандағы ЖІӨ және таңдалған елдер үшін қалалық жерлерде тұратын халықтың пайызын көрсететін график.

А1 сызбасы

- 1.1. А1 сызбасына сүйене отырып, жан басына шаққандағы ЖІӨ 9000 АҚШ долларын құрайтын және халқының 75%-ы қалалық жерлерде тұратын елді анықтаңыз. [1]

Мексика

- 1.2. Экономикасы дамыған елдерде көп адамдардың қалалардан ауылдық жерлерге көшуінің үш түрлі себепін көрсетіңіз. [3]

Төмендегілердің ішіндегі үш себеп:

қалалардағы халықтың көптігі;

қалалардағы ауаның ластануы;

қалалардың шудың ластануы;

қалалардағы жол кептелісі;

ауылдардағы қылмыстың төмендігі;

дамыған көлік желісі;

ауылдардағы тұрғын үй үшін көбірек жер кеңістігі;

үйден жұмыс істеу мүмкіндігі.

1.3. Неліктен экономикасы нашар дамыған елдерде қала халқының үлесі өсуде? Бір себепті таңдап, жауабыңызды дәлелдеңіз. [2]

1) Индустрияландыру және үрбандалу: ел экономикасын дамыту процесінде индустрияландыру жүріп жатыр, бұл қалаларда жұмыс орындарының көбеюіне әкеледі. Ауылдық жерлерден келген адамдар жұмыс пен жақсы экономикалық мүмкіндіктер іздеп қалаларға көшуі мүмкін.

2) Көші-қон: Ауылдық жерлердегі экономикалық тұрақсыздық халықтың өмір сүру жағдайларын жақсарту үшін қалаларға қоныс аударуын ынталандыруы мүмкін. Бұған кедейлік, ауыл еңбегі үшін жердің болмауы немесе табиғи апаттар сияқты әртүрлі факторлар себеп болуы мүмкін.

3) Ауыл шаруашылығындағы еңбектің төмендеуі: Технологиялық даму мен ауыл шаруашылығын механикаландырудың өсуімен ауыл шаруашылығындағы жұмыспен қамту деңгейі төмендеуі мүмкін. Ауылдық жерлерде жұмысынан айырылған адамдар қалаларда жұмыс іздеуге мәжбүр болуы мүмкін.

4) Білім беру және денсаулық сақтау: Қалалар білім беру мен денсаулық сақтау үшін жақсы жағдай жасай алады, бұл олардың әл-ауқатын жақсартуға ұмтылатын адамдар үшін тартымды болуы мүмкін. Нәтижесінде олар қалаларда тұруды жөн көреді.

5) Экономикалық мүмкіндіктер: Қалалар әдетте жұмысқа орналасуға және кәсіпкерлікке көбірек мүмкіндіктер береді. Адамдар осы экономикалық мүмкіндіктерді пайдалану үшін қалаларға көшуі мүмкін.

6) Инфрақұрылым: Қалалар жақсырақ инфрақұрылымға және электр, су, көлік сияқты мемлекеттік қызметтерге қол жеткізе алады, бұл оларды тұруға тартымды етеді.

7) Демографиялық факторлар: Ауылдық жерлерде халықтың өсуі қала тұрғындарының көбеюіне әкелуі мүмкін, өйткені ауыл тұрғындары демографиялық өзгерістерге бейім.

Себеп үшін -1 б. Себепті дәлелдеу үшін -1 б.

2. A2 сызбасында лашықты жерлердің өсу себептері көрсетілген

F2 сызбасы

2.1. F2 сызбасын пайдалана отырып, бір себепті таңдап, неліктен экономикасы нашар дамыған елдердің қалаларында лашықты жерлер пайда болғанын дәлелдеңіз. [2]

Лашықты жерлердің өсу себептерін дәлелдейтін кез-келген дұрыс дәлелдеуді есептеңіз:

1) Табыс теңсіздігі: экономикасы нашар дамыған елдерде табыс теңсіздігі жиі кездеседі. Бұл дегеніміз, халықтың аз бөлігі айтарлықтай табысқа ие, ал халықтың көпшілігі төмен табысқа тап болады.

2) Экономикалық өсудің болмауы: дамымаған экономикаларда тұрақты экономикалық өсу жиі болмайды. Бұған сыбайлас жемқорлық, инвестициялардың болмауы, тиімсіз басқару және т.б. сияқты әртүрлі факторлар себеп болуы мүмкін.

3) Үлкен қала халқы: экономикалық өсудің жоқтығына қарамастан, қалалар жақсы мүмкіндіктер мен өмір іздеуде халықтың көп бөлігін тарта алады. Нәтижесінде қала тұрғындарының тез өсуі байқалады, бұл тұрғын үй нарығына және басқа инфрақұрылымдық жүйелерге қысым жасайды.

4) Кедейлік және қол жетімді баспананың болмауы: экономикасы дамымаған және қала халқы көп жағдайда тұрғын үйге деген жоғары сұраныс көбінесе тұрғын үй бағасының өсуіне әкеледі. Табысы төмен азаматтардың көпшілігі лайықты баспана ала алмайды, бұл қараңғы елді мекендердің пайда болуына әкеледі.

2.2. Лашықты қоныстардағы өмір сүрудің 2 проблемасын сипаттаңыз [2]

Төменде келтірілгендердің ішіндегі екі себеп:

тұрғын үйдің шамадан тыс көбейіп кетуі;

ағын судың / таза судың болмауы / су арқылы жұғатын аурулар;

сапасыз құрылыс материалдары;

өрт қаупі;

санитарлық жағдайдың нашарлығы/тиісті канализацияның болмауы;

электрмен жабдықтаудың болмауы / желіге заңсыз қосылу;

қылмыстық әрекеттер санының көп болуы;

таза емес жолдар;

қоқыс шығарудың болмауы;

шеттелу қаупі;

әлеуметтік инфрақұрылымның болмауы (клиникалар/мектептер және т. б.);

аурулар көбейіп кету жағдайында оңай таралады және т. б.;

Б бөлімі. Өмір сүруге ең қолайлы қалалардың рейтингі

«The Economist» сарапшылары жыл сайын өмір сүруге ең қолайлы қалалардың рейтингін шығарады, онда олар әртүрлі параметрлерді ескере отырып, өмір сүру деңгейін бағалайды.

1. Қаланың өмір сүру сапасын бағалау кезінде әдетте қандай факторлар ескеріледі? Үш факторды атаңыз [3]

Төменде келтірілгендердің ішіндегі үш фактор:

тауарлардың қол жетімділігі;

өмір қауіпсіздігі;

білім деңгейі;

денсаулық сақтау деңгейі;

мәдени тартымдылық;

экологиялық тартымдылық;

экономикалық тұрақтылық;

инфрақұрылым деңгейі;

2. Мұндай рейтингтерде қаланың экологиялық тұрақтылығы қалай бағаланады? 2 факторды атаңыз [2]

Төменде келтірілгендердің ішіндегі екі фактор:

ауа сапасы;

қалдықтарды басқару;

жасыл кеңістіктер;

ресурстарды пайдалану тиімділігі;

экологиялық бастамалар;

биоалуантүрлілік;

энергетикалық тиімділік;

3. Кестеде берілген сипаттамалар бойынша 2023 жылғы рейтингтегі алғашқы 5 қаланы анықтаңыз: [5]

№	Сипаттама	Қала
1	Қала - елдің шығыс бөлігінде Дунай өзенінің жағасында орналасқан, өз мемлекетінің астанасы. Бұл көптеген ұлы композиторлардың туған жері бола отырып, көптеген сарайлары, мұражайлары және бай музыкалық мұрасы бар мәдени орталық.	Вена
2	Елорда Зеландия мен Амагердің теңіздегі аралдарында орналасқан және Швецияның оңтүстігіндегі Мальме қаласымен Оресунд көпірі арқылы жалғасады. Ол бүкіл әлемге Ганс Кристиан Андерсен қаласы ретінде белгілі, сондықтан астананың басты символы - Кіші су перісі ескерткіші.	Копенгаген
3	Қала - Австралияның Виктория штатының әкімшілік орталығы, елдің оңтүстік-шығыс жағалауында орналасқан. Ол Ярра өзенінің сағасында орналасып, бүкіл мегаполиске созылып жатыр. Қаланың көптеген атаулары бар: «бақшалар қаласы», «мәдени және спорт астанасы» және «Австралиядағы ең еуропалық қала».	Мельбурн
4	Австралияның ең үлкен қаласы және Жаңа Оңтүстік Уэльстің орталығы. Оның басты көрікті жері – аспанға қалықтаған желкендерге ұқсайтын опера ғимараты.	Сидней
5	Канаданың батыс жағалауындағы қала, Британдық Колумбия провинциясындағы халық саны бойынша ең үлкен және елдегі үшінші қала. Қала агломерациялық аймақпен бірге Солтүстік Америкадағы ең ірі киноөндіріс орталықтарының бірі болып табылады және «Солтүстік Голливуд» деген лақап атқа ие.	Ванкувер

Секция С. Циркуляция атмосферы

Вам дан шаблон – схематическое изображение планеты Земля.

1.1 Используя шаблон, изобразите схему распределения поясов высокого и низкого атмосферного давления Земли. [2]

По 0.5 балла за следующие пояса, указанные на правильных широтах (0.25, если указаны только в одном полушарии):

Полярный – Высокое давление на полюсах (90° с./ю. ш.)

Субполярный - Низкое давление примерно вдоль 60° с./ю. ш.

Тропический - Высокое давление примерно вдоль 30° с./ю. ш.

Экваториальный - Низкое давление вдоль экватора (0° ш.).

1.2 Используя шаблон, укажите **названия** и **направления** основных постоянных широтных (планетарных) ветров. [1.5]

По 0.5 балла за следующие планетарные ветры, указанные на правильных широтах и в правильном направлении (0.25, если название ветра указано в правильной локации, но направление неверно/0.25, если направление ветра указано в правильной локации, но название ветра неверно):

- Восточный перенос (засчитывать “восточные ветры”) – восточный (с востока на запад) – между полюсами (90° с./ю. ш.) и 60° с./ю. ш.
- Западный перенос (засчитывать “западные ветры”) – западный (с запада на восток) - между 60° с./ю. ш и 30° с./ю. ш.
- Пассаты – юго-восточный в Южном полушарии, северо-восточный в Северном - между 30° с./ю. ш. и экватором (0° ш.).

Пример правильного изображения поясов давления и планетарных ветров.

2.1 Назовите причину, почему планетарные ветры не дуют строго между поясами, только в северном или южном направлении. [0.5]

0.5 б. - Сила Кориолиса/Вращение Земли (любое из двух)

2.2 Если бы всю поверхность Земли покрывал бы океан, и она бы не вращалась, сколько бы поясов высокого/низкого давления было на Земле? Как бы были направлены планетарные ветры? [1]

0.5 б. – один пояс низкого (на экваторе) и два пояса высокого давления (на полюсах)

0.5 б. – строго с севера на юг (в Северном полушарии) и строго с юга на север (в Южном полушарии)

ИЛИ вдоль меридианов

3.1 Объясните, как расположение экватора делает его самым влажным поясом Земли. [3]

1 б. – На экваторе Солнце падает под прямым углом (экватор больше всего нагревается)

1 б. - Тепло Солнца постоянно понижает давление на экваторе/испаряет много влаги

1 б. – Влажные воздушные массы собираются к зоне создающегося низкого давления/нагретый влажный воздух постоянно поднимается и конденсируется вдоль экватора

3.2 Опишите, как движение поясов атмосферного давления создаёт сухие и влажные сезоны в саваннах Африки. [2]

1 б., если демонстрируется понимание связи между положением Солнца относительно полушарий Земли (время года) и положением экваториального пояса низкого давления

1 б., если демонстрируется знание того, что высокое давление приносит сухой сезон, а низкое – влажный

Эталонный ответ:

Когда Солнце смещается в Южное полушарие, экваториальный пояс низкого давления смещается с ним – влажный сезон в Южном полушарии

Когда Солнце смещается в Северное полушарие, экваториальный пояс низкого давления смещается с ним, пояс высокого давления поднимается севернее в Южном полушарии – сухой сезон в Южном полушарии

Наоборот для Северного полушария

D бөлімі . “Тектоника плит”

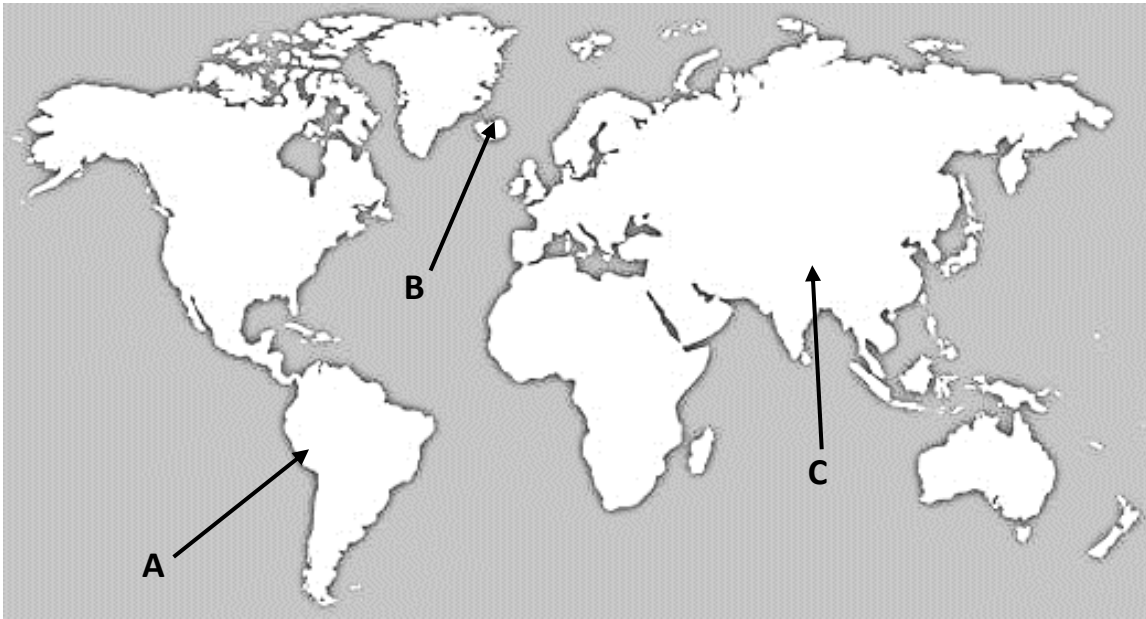

Схема D 1. Точки А, В, С.

1. А: **субдукция**

- В: **спрединг**
- С: **коллизия**

2.

Композитный/Конический/Стратовулкан

Шашыранды жанартау

3.

0.5 б. - Лаваның құрамы

1 б. - Шашыранды жанартаулары сұйық және ыстық лаваны шашады
1 б. - Конические вулканы извергают вязкую и менее раскалённую лаву

4.

1 б. – А-дағы атқылау күшті және жарылғыш, В әлсіз

1 б. – А-да атқылау сирек, В-да жиі кездеседі

5.

Эталонды жауап:

Плиталар соқтығысқан кезде тау жыныстарының қысылуынан/созылуынан көрінетін қысым жиналады. Кернеу осы тау жыныстарының беріктігінен асып кетсе, ақаулар пайда болады, бұл процесте энергия бөлінеді.

1 б. –плиталар соқтығысуы/Коллизия

Задание А. “Миграция”

1.1 pull

1.2 push

1.3 push

1.4 pull

2.. [1.5]

Кез келген үшеін атаңыз: ОАЭ, Катар, Кувейт, Бахрейн, Оман, Сингапур, Саудовская Аравия, Иордания, Австралия

3.

0.5 б. - таяу шығыс/ Алдыңғы Азия/ Передняя Азия//батыс азия кез келгені кабылданады

- тек“Азия/Евразия” – 0 б.

1 б. - Шағын байырғы халық (халықтың абсолютті және салыстырмалы үлестері арасындағы түсіністік көрсетіледі).

1 б. - Бұл елдерде көптеген жұмыс орындары бар (негізінен ірі жобалардың құрылысы мен туризмнің арқасында).

- Қосымша капиталдың көптеген жұмыс орындарын құруға қалай әкелетінін түсіндірместен "елдің байлығын" атап өткені үшін –0.5 б.
- * Қосымша Түсіндірмесіз мұнайдың үлкен қорын атап өткені үшін (маңызды емес ақпарат)– 0 б.

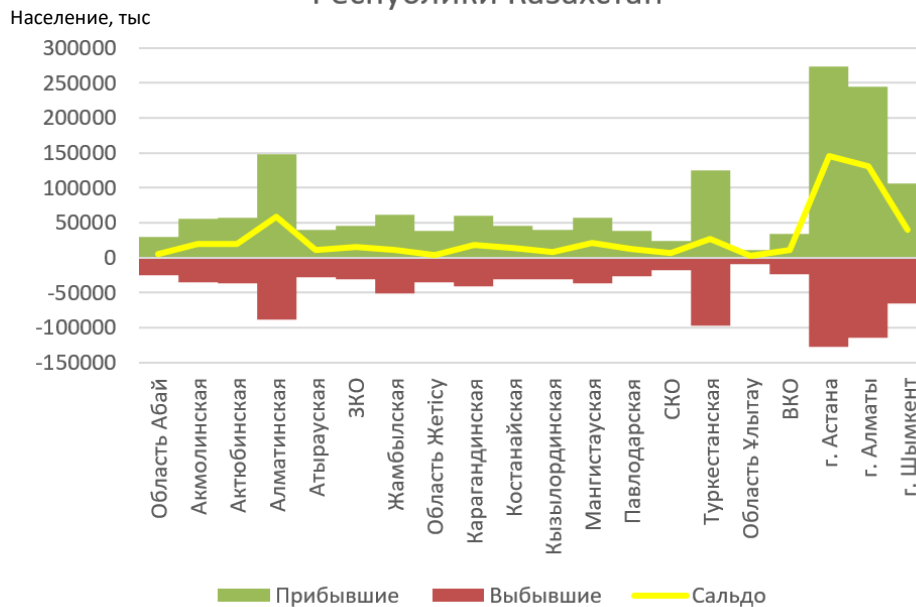
4.

	Прибывшие	Выбывшие
Область Абай	30046	25327
Акмолинская	55016	35785
Актюбинская	56766	37028
Алматинская	147425	89179
Атырауская	39733	28593
Западно-Казахстанская	45581	30509
Жамбылская	61945	51241

Область Жетісу	38772	34438
Карагандинская	59767	41406
Костанайская	45800	31242
Кызылординская	39647	30813
Мангистауская	57138	36550
Павлодарская	38531	26178
Северо-Казахстанская	24666	18364
Туркестанская	124312	96793
Область Ұлытау	11584	9465
Восточно-Казахстанская	34367	23978
г. Астана	273273	127275
г. Алматы	245320	114102
г. Шымкент	106095	65909

Внутренняя миграция в разрезе регионов
Республики Казахстан

1 б. – за правильно выбранный вид графика (гистограмма)

0.5 б. – на оси Оу указаны её название и единица измерения. Например, “Население, тыс”.

0.5 б. – на оси Ох указаны названия областей и регионов республиканского значения для соответствующих значений.

1 б. – за правильность данных столбцов гистограммы (если 75-100% столбцов правильны – 1 б., если 50-75% - 0.5 б.)

1 б. – за правильность данных графика сальдо (если 75-100% значений отмечены и соединены правильно – 1 б., если 50-75% - 0.5 б.)